

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Νότιος Ενεργειακός Διάδρομος

Βασιλική Καντιώτη

Ερευνητική Εργασία Νο. 25

Νότιος Ενεργειακός Διάδρομος

Βασιλική Καντιώτη
Δόκιμη Αναλύτρια ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία No. 25

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Δρ. Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Δρ. Πέτρος Βιολάκης, Διευθυντής Ερευνών

Βασίλειος Παπαγεωργίου, Οικονομικός Διαχειριστής

Ευάγγελος Κούλης, Μέλος Δ.Σ

Αναστασία Τσιμπίδη, Μέλος Δ.Σ

© 2018 Center for International Strategic Analyses (KEDISA), ALL RIGHTS RESERVED

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without written permission of the publisher.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: «Ο Ρόλος της Ενέργειας στις Διεθνείς Σχέσεις»

Ο ρόλος της ενέργειας από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης μέχρι σήμερα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα των διεθνών σχέσεων. Η στρατηγική που ακολουθεί κάθε κράτος, καθώς και οι εμπορικές και διπλωματικές του σχέσεις γύρω από τον ενεργειακό τομέα είναι μείζονος σημασίας, εφόσον έχουν αντίκτυπο στην οικονομική και τεχνολογική του ανάπτυξη, αλλά και στην ασφάλεια και ανεξαρτησία του.

Η ενέργεια και η σύνδεσή της με την ασφάλεια ενός κράτος γίνεται διαφορετικά αντιληπτή από τα κράτη παραγωγούς ενέργειας και τα κράτη καταναλωτές της. Τα κράτη παραγωγοί χρησιμοποιούν τους πλουτοπαραγωγικούς τους πόρους, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων τους. Η εσωτερική χρήση της ενέργειας έγκειται στην παραγωγή προϊόντων, αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται από τους πολίτες, με στόχο την ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου του λαού, την οικονομική ενίσχυση και ισχυροποίηση της χώρας και την ανάδειξή της στο διεθνές σκηνικό. Η εξωτερική χρήση της ενέργειας αφορά κυρίως τον τομέα του εμπορίου καθώς και των οικονομικών και διπλωματικών σχέσεων ενός κράτους με τα υπόλοιπα. Η εξαγωγή ενέργειας και των παραγώγων της, πέρα από οικονομική ανάπτυξη επιφέρει και οικονομικές συμμαχίες και σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των λιγότερο ισχυρών ή αδύναμων κρατών προς τις μεγάλες δυνάμεις και τους οικονομικούς γίγαντες του σύγχρονου διεθνούς συστήματος. Η ενέργεια για ένα κράτος παραγωγό είναι το «όπλο» του προς τα υπόλοιπα, κυρίως γιατί μπορεί να είναι ενεργειακά ανεξάρτητο, και επομένως περισσότερο ασφαλές.

Αντιθέτως, κράτη που δεν διαθέτουν καθόλου ενεργειακούς πόρους, είτε διαθέτουν λιγοστές ποσότητες, είτε ποσότητες που δεν μπορούν να αξιοποιήσουν για διάφορους λόγους (έλλειψη τεχνογνωσίας, κακή διακυβέρνηση, εσωτερικές διαμάχες, κατάσταση πολέμου, κ.α), αναγκάζονται να εισάγουν την ενέργεια και τα αγαθά που χρειάζονται από άλλους. Τα κράτη καταναλωτές είναι επομένως εξαρτημένα οικονομικά από τα κράτη παραγωγούς για την διασφάλιση της ευημερίας και της επιβίωσής τους. Η ενέργεια για αυτά συνδέεται άμεσα με την ασφάλειά τους και γι αυτό βασική τους επιδίωξη είναι η προσβασιμότητα προς τα κράτη παραγωγούς. Η σύνδεση της ενέργειας με την επιβίωση και την ασφάλεια ενός κράτους είναι τόσο σημαντική που σε πολλές περιπτώσεις αναγκάζει τα κράτη καταναλωτές να συνάπτουν εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις με κράτη διαφορετικής ιδεολογίας και στρατηγικών πεποιθήσεων με τα οποία μπορεί να είναι και γεωπολιτικοί αντίπαλοι. Τέτοιο παράδειγμα στη σύγχρονη εποχή είναι η ενεργειακή σχέση και εξάρτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη Ρωσία, από την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) προμηθεύεται σχεδόν μονοπωλιακά το φυσικό αέριο που της είναι απαραίτητο.

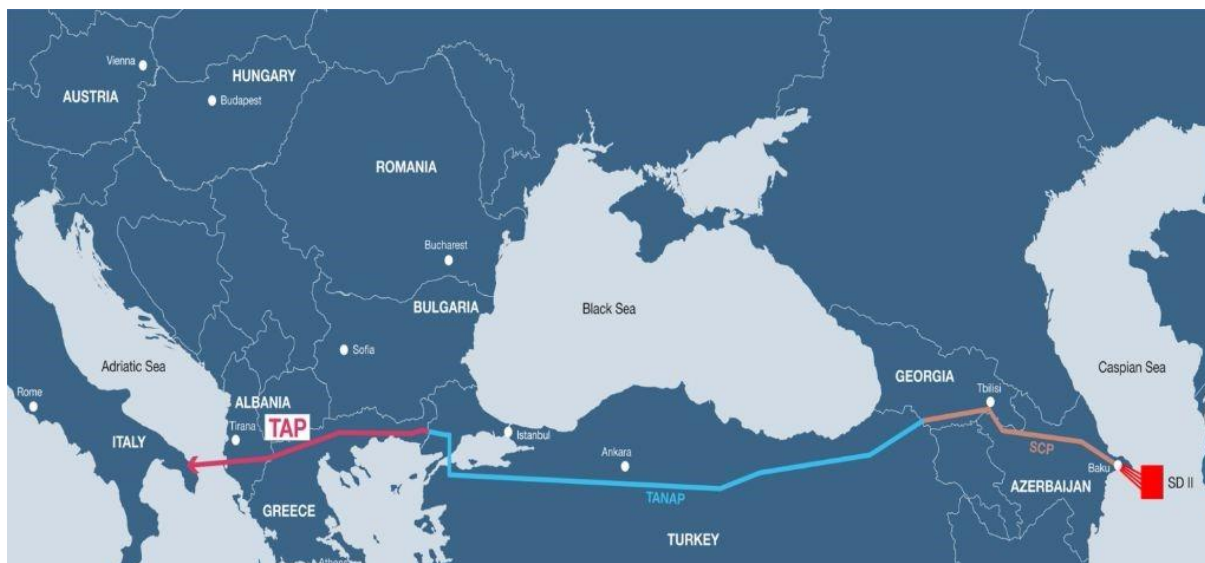
Ωστόσο, καθώς πολλά κράτη παλεύουν για την ανεξαρτησία τους, τη διατήρηση της εθνικής κυριαρχίας τους και της θέσης τους στο διεθνές πεδίο, προσπαθούν να ανεξαρτητοποιηθούν από τα κράτη παραγωγούς, αναζητώντας νέους προμηθευτές ενέργειας για την κάλυψη των αναγκών τους. Στην παρούσα ερευνητική εργασία θα αναλυθεί η προσπάθεια απεξάρτησης της ΕΕ από την μονοπωλιακή προμήθεια ρωσικού φυσικού αερίου και ο ρόλος που μπορεί να παίξει σε αυτό ο Νότιος Ενεργειακός Διάδρομος.

Ο ΝΟΤΙΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ

Για την επίτευξη ασφαλούς και προσιτής προμήθειας ενέργειας στον Ευρωπαϊκό χώρο βασικός παράγοντας είναι η διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού της σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Ο Νότιος Διάδρομος φυσικού αερίου έχει στόχο την διεύρυνση της μεταφοράς του φυσικού αερίου προς την Ευρώπη από τη λεκάνη της Κασπίας, την Κεντρική Ασία, τη Μέση Ανατολή και την Ανατολική Μεσόγειο.

Ο όρος «Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου» αφορά τα σχεδιαζόμενα έργα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία ενός συστήματος αγωγών με στόχο τη μεταφορά φυσικού αερίου από την περιοχή της Κασπίας στην Ευρώπη, επιτυγχάνοντας την ενίσχυση της ασφάλειας και τη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης.

Στη διεκπεραίωση του έργου έχουν λάβει μέρος επτά χώρες και περισσότερες από δώδεκα κορυφαίες εταιρείες ενέργειας. Με μήκος που υπερβαίνει τα 4.000 χλμ αποτελεί ένα από τα πιο σύνθετα συστήματα αγωγών, καθώς αποτελείται από τρεις επιμέρους κατασκευαστικούς αγωγούς: τον Αγωγό Νοτίου Καυκάσου ((South Caucasus Pipeline Expansion -SCPX), τον Αγωγό Φυσικού Αερίου Ανατολίας (Trans Anatolian Pipeline - TANAP) και τον Διαδριατικό Αγωγό (Trans Adriatic Pipeline- TAP).

(Φωτογραφία: Οι διαδρομές των αγωγών TAP, TANAP και SCP)

Ο ΑΓΩΓΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΚΑΥΚΑΣΟΥ (SPCX)

Ο αγωγός του Νότιου Καυκάσου (SPCX) αποτελεί ένα έργο εξαγωγής φυσικού αερίου από το κοίτασμα Shah Deniz του Αζερμπαϊτζάν στη Γεωργία και την Τουρκία. Η αφετηρία του βρίσκεται στον τερματικό σταθμό Sangachal, στην περιοχή του Μπακού, και ακολουθώντας τη διαδρομή του αγωγού Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) για τη μεταφορά αργού πετρελαίου μέσω Αζερμπαϊτζάν και Γεωργίας, καταλήγει στο τουρκικό σύστημα διανομής φυσικού αερίου. Ο αγωγός βρίσκεται σε λειτουργία από τα τέλη του 2006, μεταφέροντας φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν στη Γεωργία, ενώ από τον Ιούλιο του 2007 και στην Τουρκία.

Η επέκταση του SPCX αποτελεί ένα από τα βασικά έργα για την δημιουργία του Νότιου Ενεργειακού Διαδρόμου, του οποίου και αποτελεί μέρος. Το εν λόγω έργο θα πραγματοποιηθεί αφενός με την επέκταση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας του φυσικού αερίου στον τερματικό σταθμό του Sangachal στις ακτές της Κασπίας στο Αζερμπαϊτζάν, αφετέρου με την ανάπτυξη της δεύτερης φάσης του κοιτάσματος Shah Deniz στην περιοχή της Κασπίας Θάλασσας, με γεωτρήσεις και υπεράκτιες εγκαταστάσεις άντλησης φυσικού αερίου. Πιο συγκεκριμένα, τα σχέδια περιλαμβάνουν την τοποθέτηση νέου αγωγού σε όλο το Αζερμπαϊτζάν και την κατασκευή δύο καινούργιων σταθμών συμπίεσης στη Γεωργία.

Στόχος είναι ο τριπλασιασμός της ποσότητας του φυσικού αερίου που εξάγονται μέσω του αγωγού σε πάνω από 20 δις κυβικά μέτρα ετησίως. Σε συνδυασμό μάλιστα με τη σύνδεση του SPCX με άλλους αγωγούς στα σύνορα μεταξύ Γεωργίας και Τουρκίας, θα αυξηθούν σε μεγάλο βαθμό και οι ποσότητες φυσικού αερίου που θα εισέρχονται στην ΕΕ.

Ως αποτέλεσμα, το πρώτο εξάμηνο του 2018, η λειτουργία του αγωγού πραγματοποιήθηκε με επιτυχία, με τις πρώτες εμπορικές παραδόσεις να ολοκληρώνονται στην Τουρκία εντός χρονοδιαγράμματος, μετά την έναρξη των εξαγωγών στις 30 Ιουνίου του περασμένου έτους.

Ο ΑΓΩΓΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΑΣ (TANAP)

Ο Αγωγός Φυσικού Αερίου Ανατολίας (TANAP) είναι ένας αγωγός μήκους 1850 χλμ που σχεδιάστηκε για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το Shah Deniz-2 του Αζερμπαϊτζάν και άλλων περιοχών της Κασπίας Θάλασσας, προς την Τουρκία και την Ευρώπη. Ο TANAP, περνάει από τα σύνορα Γεωργίας και Τουρκίας και αφού διασχίσει 20 από τουρκικές επαρχίες (συμπεριλαμβανομένης της περιοχής της Άγκυρας), καταλήγει στα ελληνικά σύνορα και στην περιοχή Ύψαλα της Αδριανούπολης. Εκεί θα συνδεθεί με τον TAP, για να διοχετευθεί το φυσικό αέριο στην ΕΕ.

Ο ΤΑΝΑΡ ξεκίνησε επίσημα τη λειτουργία του στις 17 Μαρτίου 2015 όταν ο πρόεδρος του Αζερμπαϊτζάν, ο πρόεδρος της Γεωργίας και ο πρόεδρος της Τουρκίας πάτησαν συμβολικά μαζί το κουμπί για την τοποθέτηση του πρώτου σωλήνα του αγωγού. Πλέον, ο αγωγός περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, 7 σταθμούς συμπίεσης, 4 σταθμούς μετρήσεων και 2 σταθμούς παράδοσης για την προμήθεια του τουρκικού εθνικού δικτύου φυσικού αερίου.

ΔΙΑΔΡΙΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΓΟΣ – (TAP)

Το τελευταίο μέρος του Νότιου Ενεργειακού Διαδρόμου είναι ο Αδριατικός Αγωγός (TAP), για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το Αζερμπαϊτζάν προς την Ευρώπη. Ο TAP, είναι ένας αγωγός μήκους 878 χιλιομέτρων, που με αφετηρία τα τουρκικά σύνορα, διασχίζει την Ελλάδα και την Αλβανία και καταλήγει στην Νότιο Ιταλία, όπου και συνδέεται με το ιταλικό δίκτυο φυσικού αερίου.

Πιο αναλυτικά, από το εικονικό εμπορικό σημείο του ιταλικού δικτύου που εκμεταλλεύεται η εταιρεία Snam Rete Gas θα μπορούν να προσεγγιστούν όλες οι έξοδοι φυσικού αερίου προς το εσωτερικό της Ευρώπης. Το φυσικό αέριο θα φτάνει αρχικά στην Κεντρική Ευρώπη, μέσω του ενεργειακού κόμβου στο Baumgarten της Αυστρίας, αξιοποιώντας τις δυνατότητες εναλλαγής (swap) και αντίστροφης ροής του αγωγού Austria Gas (TAG).

Στη συνέχεια, αξιοποιώντας τη δυνατότητα αντιστροφής ροής, μέσω του αγωγού Transitgas στην Ελβετία, η Γαλλία και η Γερμανία θα αποκτήσουν πρόσβαση στο φυσικό αέριο του TAP. Στην περίπτωση της Βουλγαρίας, ο TAP μπορεί να προσφέρει μια νέα πηγή αερίου με τη σύνδεσή του με υφιστάμενες και προβλεπόμενες υποδομές όπως της γραμμή Kula-Σιδηρόκαστρο και του προτεινόμενου Διασυνδετήριου Αγωγού Ελλάδας - Βουλγαρίας (Interconnector Greece Bulgaria - IGB).

Επιπροσθέτως, μέσω της συνεργασίας του TAP και των κατασκευαστών του προβλεπόμενου Αγωγού Ιονίου - Αδριατικής (IAP), συζητούνται δυνατότητες σύνδεσης με αγορές της Νότιας Κροατίας, της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στις οποίες δεν φτάνει επί του παρόντος το φυσικό αέριο.

Τέλος, και το Ηνωμένο Βασίλειο στοχεύει στην εκμετάλλευση του φυσικού αερίου του TAP, καθώς οι εταιρείες εκμετάλλευσης Snam Rete Gas και Fluxys συμφώνησαν να αναπτύξουν δυνατότητες φυσικής αντιστροφής ροής μεταξύ Ιταλίας και Ηνωμένου Βασιλείου, μέσω της διασύνδεσης των αγορών της Ιταλίας, της Ελβετίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας και του Βελγίου.

(Φωτογραφία: Οι διαδρομές των αγωγών TAP, IGB και IAP)

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΩΝ TRANS CASPIAN PIPELINE (TCP) ΚΑΙ WHITE STREAM

Το έργο του Νότιου Ενεργειακού Διαδρόμου συμπληρώνεται από δύο ακόμα ενεργειακούς αγωγούς: τον Trans Caspian Pipeline (TCP) και τον White Stream, που έχουν ως στόχο την αύξηση του όγκου του φυσικού αερίου που μπορεί να διέλθει στη Ευρώπη, μέσω της εταιρικής σχέσης Αζερμπαϊτζάν, Γεωργίας και Ουκρανίας.

Πιο αναλυτικά, ο TCP αποτελεί έναν αγωγό που θα συνδέει μέσω της Κασπίας Θάλασσας, το Τουρκμενιστάν με την Ευρώπη, προμηθεύοντας την έτσι με φυσικό αέριο. Πιο συγκεκριμένα, ο TCP στοχεύει σε δύο σημεία εισόδου του αερίου προς την ΕΕ, ένα για κάθε ένα από τα δύο αγωγούς «χορδές» που τον αποτελούν.

Η πρώτη σειρά του TCP, που μεταφέρει 16 δισ. κυβικά μέτρα ετησίως (bcm), θα περάσει αρχικά από το Αζερμπαϊτζάν μέσω του αγωγού του Νοτίου Καυκάσου (SCPX) και στη συνέχεια μέσω του Αγωγού Φυσικού Αερίου Ανατολίας (TANAP). Τέλος, θα καταλήγει από την Ελλάδα προς την Ιταλία μέσω του TAP.

Η δεύτερη σειρά του TCP, επίσης για 16 bcm, διασχίζει τη Μαύρη Θάλασσα. Κοστίζει λιγότερο από την τουρκική διαδρομή και στοχεύει στην ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών εισαγωγής των αγορών της Γερμανίας και των γειτόνων της. Το αέριο από τη δεύτερη σειρά του TCP, αντί να εισέλθει στην Τουρκία και την Ελλάδα, θα διέρχεται από τη Γεωργία και θα καταλήγει στη Ρουμανία.

Με συγκριτικά μέτρια αυξητική δαπάνη, παρέχοντας άριστες αναλογίες κόστους / οφέλους, το σύστημα αυτό μπορεί να χειρίζεται αέριο από το TCP, ενισχύοντας σημαντικά τα πλεονεκτήματα της ΕΕ.

Από την άλλη μεριά, ο αγωγός White Stream θα τεθεί κάτω από τη Μαύρη Θάλασσα, συνδέοντας επίσης το Τουρκμενιστάν με την Ευρώπη. Η υποθαλάσσια αυτή σύνδεση επιτυγχάνεται χρησιμοποιώντας οικονομική και ευρέως διαθέσιμη

τεχνολογία υπερβολικά βαθέων υδάτων. Από εκεί, το φυσικό αέριο του Τουρκμενιστάν θα φθάσει στην Κεντρική Ευρώπη με δύο διαδρομές.

Η πρώτη διαδρομή αφορά το αέριο από το δεύτερο στέλεχος του TCP, το οποίο όταν φτάσει στην επικράτεια της ΕΕ (Κωνσταντζα, Ρουμανία), μπορεί να χρησιμοποιήσει τη δυναμικότητα του αγωγού Βουλγαρίας-Ρουμανίας-Ουγγαρίας-Αυστρίας (BRUA) για προώθησή του. Παράλληλα μια άλλη ενδοευρωπαϊκή διαδρομή από την Κωνσταντζα θα έχει ακόμα μεγαλύτερη χωρητικότητα προχωρώντας προς τα βόρεια με αντίστροφη ροή μέσω του Διαβαλκανικού Αγωγού. Μετά τη λήξη της σύμβασης της ρωσικής εταιρείας Gazprom με τη Ρουμανία και την Ουκρανία το 2019, μπορεί να επιτευχθεί η μεταγενέστερη διανομή του αερίου αφενός στην Πολωνία και την Αυστρία, μέσω του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου της Ουκρανίας, και αφετέρου στη Σλοβακία την Τσεχία και τη Γερμανία, μέσω του αγωγού Bratstovo.

Ο White Stream και ο TCP συμπληρώνουν τον Νότιο Διάδρομο Αερίου και μαζί με το σύστημα TANAP / TAP, πληρούν τα κριτήρια του ανταγωνισμού, της ενοποίησης της αγοράς, της ασφάλειας εφοδιασμού και της διαφοροποίησης, που είναι απαραίτητα για τον χαρακτηρισμό τους ως έργα κοινού ενδιαφέροντος της ΕΕ.

ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η ΕΕ χρειάστηκε αρκετά χρόνια για να στραφεί προς την Κεντρική Ασία για την ενίσχυση της ενεργειακής της ασφάλειας, μετά την αποδυνάμωση του έργου που χρηματοδοτήθηκε από τις ΗΠΑ για έναν Διακασπιακό αγωγό (TCP) φυσικού αερίου στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Παρ' όλα αυτά, πρώτα με την Πρωτοβουλία του Μπακού το 2004 και στη συνέχεια με τη στρατηγική του 2007 για μια νέα εταιρική σχέση με την Κεντρική Ασία, ξεκίνησε η λήψη των απαραίτητων μέτρων για τη διαφοροποίηση των πηγών της. Το 2011 άρχισε διαπραγματεύσεις με το Τουρκμενιστάν και το Αζερμπαϊτζάν για την κατασκευή του TCP, ενώ μετά την αξιολόγηση της πρώτης δεκαετίας της στρατηγικής της ΕΕ για την Κεντρική Ασία, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "η ΕΕ θα συνεχίσει να επιδιώκει την επέκταση του νότιου διαδρόμου αερίου στην Κεντρική Ασία και να προωθήσει περαιτέρω την πολυμερή και διμερή ενέργεια της ΕΕ συνεργασία "με τις εμπλεκόμενες χώρες.

Αναλυτικά οι ενέργειες της ΕΕ για την επέκταση του νότιου διαδρόμου αερίου περιλαμβάνουν:

- τη διατήρηση των έργων υποδομής του Διαδρόμου στον κατάλογο των έργων κοινού ενδιαφέροντος της ΕΕ, καθώς έτσι μπορούν να επωφεληθούν από τη βελτιωμένη διαδικασία χορήγησης αδειών, να λάβουν προτιμητέα

ρυθμιστική μεταχείριση και δικαίωμα υποβολής αιτήσεως χρηματοδότησης από το πρόγραμμα «Συνδέοντας την Ευρώπη»

- τη στενή συνεργασία με τους προμηθευτές φυσικού αερίου στις περιοχές ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένου του Αζερμπαϊτζάν, του Ιράν και του Τουρκμενιστάν
- τη στενή συνεργασία με τις χώρες διέλευσης όπως το Αζερμπαϊτζάν, τη Γεωργία και την Τουρκία
- τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων με το Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν για τον αγωγό Trans-Caspian, με σκοπό τη μεταφορά φυσικού αερίου από την Κασπία Θάλασσα στην Ευρώπη
- την ανάπτυξη του μεσογειακού κόμβου στην περιοχή της Νότιας Ευρώπης, μέσω της ενεργούς συμμετοχής της στον ενεργειακό διάλογο πολιτικού επιπέδου με τους εταίρους της Βόρειας Αφρικής και της Ανατολικής Μεσογείου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο Νότιος Διάδρομος φυσικού αερίου στην επίτευξη του επείγοντος στόχου της ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας και της διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού της. Για τον λόγο αυτό και περιλαμβάνεται στο πλαίσιο της ενεργειακής της πολιτικής. Η αναγνώρισή του και ο χαρακτηρισμός του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ως «Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος» (PCI), στο πλαίσιο των νέων κατευθυντήριων γραμμών για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές (ΔΕΔ-Ε), επιβεβαιώνει την υψηλή σημασία του έργου για το ενεργειακό μέλλον της Ευρώπης.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο Νότιος Ενεργειακός Διάδρομος έχει σημαντικές επιδράσεις, όχι μόνο στην ενεργειακή της πολιτική, αλλά και στην ευρύτερη ανάπτυξη της. Από το συνολικό μήκος των 870 χλμ του TAP, τα 550 χλμ βρίσκονται εντός της ελληνικής επικράτειας, εκ των οποίων έχει καθαριστεί και διαμορφωθεί το 100% της Ζώνης Εργασίας. Σύμφωνα μάλιστα με την αρμόδια κοινοπραξία, το έργο πλησιάζει και στην ολοκλήρωση των εργασιών ένωσης, συγκόλλησης και τοποθέτησης του αγωγού στο χώμα, με παράλληλη αποκατάσταση της γης. Το συγκεκριμένο έργο που επηρεάζει 100 κοινότητες, 30 δήμους και 3 περιφέρειες της χώρας, ενώ διασχίζει 1.693 δρόμους και 20 σιδηροδρομικές γραμμές.

Οι επιδράσεις του αγωγού στην ελληνική επικράτεια αφορούν τον οικονομικό, τον ενεργειακό και τον γεωπολιτικό τομέα. Πιο αναλυτικά:

- Σε οικονομικό επίπεδο, ο TAP αποτελεί μια αξιοσημείωτη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων. Καθώς το έργο υλοποιείται χάρη στην οικονομική ευρωστία των μετόχων του και όχι από τον κρατικό προϋπολογισμό, από τη συνολική αξία των 5,6 δισ. ευρώ του αγωγού, τα 2,3 δισ. πρόκειται να επενδυθούν στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, μέσω της συνεργασίας του με 150 ελληνικές επιχειρήσεις, αναμένεται πως θα παράσχει 2.000 άμεσες θέσεις εργασίας και άλλες 10.000 περίπου θέσεις με έμμεσο αντίκτυπο, σε επιχειρήσεις υποστήριξης του έργου (π.χ πρώτες ύλες, μεταποίηση, μεταφορές, επικοινωνίες και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες). Η υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου θα αποτελέσει ένεση ενίσχυσης των επιχειρηματικών δυνατοτήτων της χώρας, ανοίγοντας το δρόμο για ακόμα περισσότερες επενδύσεις και νέες επιχειρηματικές δράσεις στο μέλλον.
- Σε ενεργειακό επίπεδο, η υλοποίηση του αγωγού αυτού θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ώστε να γίνει η Ελλάδα μια χώρα διαμετακόμισης (transit) φυσικού αερίου προς τις χώρες των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με την παράλληλη ευκαιρία και δυναμική να αναδειχθεί μελλοντικά σε μείζονα ενεργειακό κόμβο (hub) της ευρύτερης περιοχής. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η δυνατότητα του αγωγού να προσφέρει μια νέα πηγή αερίου, συνδεδεμένος με τις υφιστάμενες και προβλεπόμενες υποδομές. Οι υποδομές αυτές αναφέρονται αφενός στη δυνατότητα αντιστροφής ροής μέσω αγωγού διασύνδεσης με τη γραμμή Kula- Σιδηρόκαστρο και αφετέρου στη σύνδεση με τον προτεινόμενο αγωγό διασύνδεσης Ελλάδας- Βουλγαρίας (Interconnector Greece Bulgaria - IGB). Επιπλέον, το έργο του TAP ανοίγει το δρόμο και για άλλους αγωγούς ήσσονος σημασίας για την περιοχή των Βαλκανίων, όπως είναι ο Κάθετος Διάδρομος Φυσικού Αερίου (Vertical Gas Corridor-VGC), ο Αγωγός Ιονίου-Αδριατικής (Ionian Adriatic Pipeline- IAP), που θα διασχίζει Αλβανία, Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη με κατάληξη την Κροατία, και ο Αγωγός EastMed, που αφορά την μεταφορά φυσικού αερίου από το Ισραήλ και την Κύπρο προς την Ιταλία, μέσω της Ελλάδας.
- Σε γεωπολιτικό επίπεδο, ο TAP, ως τμήμα του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου και της σημασίας που έχει για την εξασφάλιση βιωσιμότητας μιας από τις σημαντικότερες οδούς μεταφοράς ενέργειας στην Ευρώπη, αποτελεί μείζονα συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Εξίσου μεγάλη σημασία έχει και για την Ουάσιγκτον, η οποία επιθυμώντας την απεξάρτηση της ΕΕ από το ρωσικό φυσικό αέριο, προωθεί την διεκπεραίωση του έργου στην Ελλάδα, έναντι του Turkish Stream της ρωσικής εταιρείας Gazprom. Η Ελλάδα από μεριά της, εκμεταλλευόμενη την γεωπολιτική σημασία του αγωγού, θα μπορέσει να

διευρύνει τους διπλωματικούς και οικονομικούς της δεσμούς με μια σειρά χωρών της περιοχής της Κασπίας, των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αποκτώντας έτσι ευκαιρίες και προοπτικές ενεργειακών συμμαχιών και συνεργατικών σχέσεων και σε ευρύτερους τομείς.

Σε ευρύτερο πλαίσιο, η συμμετοχή της Ελλάδας στο Νότιο Διάδρομο Φυσικού Αερίου, σε συνδυασμό με την κομβική γεωγραφική της θέση και τις προοπτικές που προσφέρει για το μέλλον, αποτελεί ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και την προβολή της θετικής εικόνας της τόσο στην περιοχή των Βαλκανίων, όσο και σε διεθνές επίπεδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου αποτελεί ένα έργο υψηλής ενεργειακής αλλά και στρατηγικής σημασίας, για τις χώρες με τις οποίες σχετίζεται, καθώς η ενέργεια διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ασφάλεια και την ευημερία ενός κράτους.

Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, η δημιουργία, η ανάπτυξη και η εξέλιξη του διαδρόμου, θα τη βοηθήσει αρχικά να διαφοροποιήσει τις πηγές εφοδιασμού της στον τομέα του φυσικού αερίου. Μέχρι τώρα η παροχή φυσικού αερίου προερχόταν σχεδόν αποκλειστικά από τη Ρωσία, με τη ρωσική εταιρεία Gazprom να προμηθεύει το ένα τρίτο της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου. Η κίνηση αυτή της ΕΕ να κινηθεί προς άλλες πηγές, μετατρέπει την Ευρώπη σε μια ενεργειακά πιο ανεξάρτητη δύναμη, αυξάνοντας τις επιλογές προμήθειάς της και κατ' επέκταση την ενεργειακή της ασφάλεια. Επιπροσθέτως, μέσω του έργου αυτού αναπτύσσει και σφυρηλατεί νέες εταιρικές σχέσεις, που μπορούν να της αποδώσουν συμμαχίες με τα κράτη της Ανατολής. Ως αποτέλεσμα μάλιστα των νέων αυτών σχέσεων η ΕΕ μειώνει σε σημαντικό βαθμό τον κίνδυνο στα σύνορά της, ενισχύοντας παράλληλα την οικονομική της θέση.

Τα πλεονεκτήματα ωστόσο του Νότιου Ενεργειακού Διαδρόμου δεν αφορούν μόνο την ΕΕ ως σύνολο, αλλά και τα κράτη μέλη της, όπως επίσης και τα κράτη που την περιβάλλουν. Πιο συγκεκριμένα στα οφέλη των έργων συγκαταλέγονται τα ακόλουθα:

- Κάλυψη των εγχώριων ενεργειακών αναγκών των κρατών, μέσω μιας εσωτερικής αγοράς ενέργειας.
- Άμεση συμβολή στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).
- Άμεση και έμμεση απασχόληση ανθρωπίνου δυναμικού κατά τη διάρκεια τόσο της κατασκευής όσο και της λειτουργίας των αγωγών.
- Εξασφάλιση σταθερών και προβλέψιμων ετήσιων εσόδων, αφού τεθεί σε λειτουργία.
- Προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών μέσω των επιλέξιμων προμηθευτών.
- Προγράμματα αναβάθμισης δυνατοτήτων: νέες δεξιότητες και τεχνογνωσία για εταιρείες και εργαζόμενους.
- Επένδυση στην κοινωνία και στο περιβάλλον μέσω των διαφόρων επενδυτικών προγραμμάτων σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων.
- Βελτίωση των τοπικών υποδομών, π.χ. οδών και γεφυρών.
- Αναβάθμιση του ρόλου των φιλοξενουσών χωρών ως περιφερειακών ενεργειακών κόμβων.

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου θα έχει σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη της κάθε χώρας, στην εσωτερική της ευημερία και κατ' επέκταση στην διεθνή εικόνα της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/imports-and-secure-supplies/gas-and-oil-supply-routes>
- <https://www.forbes.com/sites/davekeating/2018/02/07/despite-climate-objections-new-southern-gas-corridor-gets-e1-5bn-in-eu-funds/#3a9095d9552e>
- http://www.eib.org/infocentre/press/news/topical_briefs/2018-february-01/southern-gas-corridor-trans-adriatic-pipeline-tap.htm
- <https://www.euractiv.com/section/energy/opinion/how-central-asian-energy-complements-the-southern-gas-corridor/>
- <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/azerbaijan-southern-gas-corridor.html>
- <https://www.tap-ag.gr/>
- <http://www.w-stream-transcaspian.com/why-turkmenistan-tcp-as-part-of-sgc/>
- <https://www.tanap.com/tanap-project/information-disclosure-policy/>
- <https://ec.europa.eu/energy/en/topics>
- <https://energypress.gr/news/peni-halatsi-ellada-kai-ee-anamenoy-n-fysiko-aerio-toy-tap>
- <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1420931/tap-etoimo-to-98-tou-tmimatos-se-ellada-albania>
- <https://www.liberal.gr/arthro/36299/apopsi/arthra/i-ellada-o-TAP-kai-i-energeiaki-diplomatia-tis-periochis.html>
- <https://www.energia.gr/article/93796/oi-hpa-protrepoyn-thn-ellada-na-epikentrothei-ston-tap-para-ston-turkish-stream>
- <https://www.tovima.gr/2018/03/31/finance/yperoplo-gia-tin-ellada-o-tap/>
- «Διαχείριση του Περιβάλλοντος», Σύγγραμμα, Σ. Καρβούνης, Δ. Γεωργακέλλος, 2016
- «Ενεργειακή Ασφάλεια και Διεθνής Πολιτική», Σύγγραμμα, Θ. Τσακίρης, 2018
- «Γεωπολιτική της Ενέργειας στο Σύστημα», Σύγγραμμα, Δημήτριος –Βασίλειος Κόκκινος, 2015
- «Φυσικοί Πόροι και Ενεργειακή Πολιτική», Σύγγραμμα, Α. Κανελλόπουλος, 1991